

Naar de oorzaak is het nog gissen: insecticiden, parasieten, minder bloemen in de wei? Feit: sinds een jaar of tien worden imkers in de lente pijnlijk geconfronteerd met het verschijnsel 'bijendood', ook wel 'verdwijnziekte' genoemd.

Veilig in de boomgaard

IN DE TIJD WAARIN HET BIJENVOLK moet ontwaken, blijkt de bijenkast leeg. Een directe ramp voor de imker, een indirecte ramp voor ons allemaal. Maar gelukkig zijn er hoopgevende, beschermende initiatieven. In de boomgaard van landgoed De Olmenhorst, bij Lissersbroek, steken de eerste prille bloempjes roze af tegen de bruine takken, het hoopvolle begin van een appel. Adoptief-appels worden het, want hier staan zo'n vijftienhonderd appelaars van de campagne Adopteer een Appelboom van Bionext. De Olmenhorst boert inmiddels al dertien jaar biologisch, en combineert fruitteelt met een boerderijwinkel vol eigen producten en milieueducatie. Tussen de ontbottende bomen schemeren houten vlakken, duidelijk door mensenhand gemaakt: bijenkasten.

Wintertros 'Wij hebben een bijenvolk per hectare,' zegt Florian de Clercq, vijfde generatie van het geslacht dat in 1854 het bedrijf oprichtte. 'Er is discussie over de hoeveelheid volkeren per hectare, wij hebben hier voldoende aan.' De kasten en de volken die erin zitten, huurt hij van imker Groenendijk uit Boskoop. Nu de bloemen al open zijn in zo'n pril seizoen dreigt de nachtvorst. Temperaturen onder nul zorgen ervoor dat de appels niet verschijnen of in verminkte vorm. Toch maakt De Clercq zich geen zorgen. 'Geen professionele kweker die daar nog een probleem van maakt. Iedereen doet aan nachtvorstberegening.'

Klinkt ingewikkeld, maar het werkt eenvoudig. Wanneer de vorst invalt, zet De Clercq zijn beregeningsinstallatie aan. Sproeiers in de boomgaard verspreiden een dunne waas, die neerslaat op de bloemen en ter plekke bevroest. 'Bij het afkoelen van water komt warmte vrij,' legt De Clercq uit. 'Die warmte zorgt ervoor dat de bloem niet bevroest. Om de bloemen de nacht door te krijgen is een kwestie van blijven besproeien.' Bijen kunnen bij nachtvorst gemakkelijk een aantal dagen overleven in de kast. Wanneer de temperatuur daalt kruipen de dieren dicht op elkaar, allemaal rond de koningin. Imkers noemen dat 'de wintertros'. De bijen laten hun borstspieren trillen waardoor die warm worden en het volk op temperatuur blijft. Wanneer de lente echt doorzet, vliegen de werksters alsnog uit.

Beloning Van schaarste aan bijenvolken heeft De Clercq geen last. 'We hebben alleen een tekort gehad toen onze vaste imker in het harnas stierf. Het duurde een jaar voor we een nieuwe hadden.' Met de nieuwe imker is de samenwerking opnieuw uitstekend. In het voorjaar zetten imkers de korven in boomgaarden, in de herfst in de bloeiende hei. Maar dat geldt niet voor De Olmenhorst. 'Vorig jaar vroeg onze imker of hij zijn zeventien volken kon onderbrengen,' zegt De Clercq, 'in plaats van de veertien die we nodig hebben. Dan wist hij zeker dat de bijen veilig waren.' De Clercq valt even stil. 'Dat beschouw ik als een beloning voor dertien jaar zorgvuldig biologisch telen.'

Tekst Nicole Willemse | Fotografie Shutterstock.com

Bijenfeest

➤ In een bocht van de oude dijk bij Lobith, vlakbij de Duitse grens, ligt 't Gelders Eiland, het biologisch fruitteeltbedrijf van de familie Peters. 't Gelders Eiland is partner van Adopteer een Appelboom en teler voor Nature & More. Tussen de voorzichtig uitbottende boompjes zoemt een enkele bij langs net ontloken knoppen. Hier zal op 22 april het Bijenfeest plaatsvinden, het feestelijke begin van de campagne 'Bijen houden van biologisch'. 'Die bijenfeesten organiseren we al een paar jaar,' zegt Harmen Peters, samen met vrouw Carla eigenaar van het bedrijf. 'Om het begin van de lente te vieren. En nu dus het Jaar van de Bij.'

Biologische bocht De dertien hectare van Peters met dertien soorten appels en vijf soorten peren worden bevlogen door de bijen van groepen imkers uit Duiven, Arnhem en uit Deventer. Zijn bedrijf is zo gewild omdat het in een soort biologische bocht ligt. Zijn buurman heeft een biologisch akkerbouwbedrijf, verderop zitten fruitboomkwekerijen, die met hun bloeiende bomen de bijen ook van nectar voorzien en zelf kreeg hij in 1990 zijn biologische kwalificatie. 'Bij de rivier bloeit ook koolzaad,' vertelt Peters. 'We zitten hier in de Gelderse Poort, een natuurgebied in wording. Dat levert een hoop voedsel op voor de bijen.'

Betrokkenheid Het bedrijf is geworteld in de streek. 'Toen we net waren begonnen, lieten we schoolkinderen het onkruid wieden,' vertelt Peters. 'Vakantiewerk. Nu komen er mensen in de winkel die zeggen: "Weet je nog? Ik heb hier toen nog onkruid gewied."' Betrokkenheid bij het bedrijf is belangrijk voor Peters. 'Zo kun je de band tussen consument en voedsel herstellen. We krijgen schoolklassen op het bedrijf tijdens de bloei. Die laten we in de pluktrein tussen de bomen rijden.' De adoptie-appelbomen, waarvan er hier rond de driehonderdvijftig staan, is een andere manier om mensen bij het bedrijf te betrekken. 'De consument bepaalt uiteindelijk wat de landbouw gaat doen,' zegt Peters. 'Diversiteit of monocultuur, regulier of biologisch.'

Enthousiaste nieuwelingen Uitgestrekte bloeiende boomgaarden vol nectar en het ontbreken van pesticiden maken bedrijven als De Olmenhorst en 't Gelders Eiland tot bijenparadijzen. Het is nu aan

de imkers om die paradijzen te vullen. Over het ontbreken van toekomstige imkers maakt Jeroen Vorstman, directeur van Het Bijenhuis in Wageningen, zich niet druk. 'Sinds een jaar of drie hebben we een enorme toeloop van belangstellenden,' zegt hij. 'Heel veel mensen hebben het nieuws over de toenemende bijensterfte gehoord en nemen hun verantwoordelijkheid.' De cursussen zitten vol, ook met jongeren, en dat is bijzonder.

Adopteer een bijenvolk Om al die enthousiaste nieuwelingen van levende have te voorzien is de stichting Adopteer een bijenvolk in het leven geroepen. Voor minimaal tien euro kan iedere Nederlander meedoen. Met de adoptiegelden organiseert de stichting aanwas van nieuwe imkers en onderzoek naar de bijensterfte. Ruim duizend Nederlanders hebben inmiddels een volk geadopteerd. En nu maar hopen dat de lente zal uitlopen in een mooie bijenzomer.

Zestienduizend eitjes

In de bijenkast is het huishouden strak georganiseerd. De koningin is de hoogste in rang. Zij legt eitjes en doet verder niets. Ze heeft er een dagtaak aan: in de zomer kan haar productie oplopen tot zestienduizend eitjes per dag. Twaalf werksters omringen haar permanent, likken haar schoon, wuiven haar koelte toe en voeren haar koninginnengelei, een speciale afscheiding die ze maken om de vorstin te voeden. Het vocht zit bomvol suikers, eiwitten, vetten en andere nuttige stoffes. Werksters doen wat hun naam zegt; zij werken, van de dag van ontpopping tot hun dood. Alles doen ze voor het volk: de kast schoonhouden, honing verzamelen, cellen bouwen om die honing in op te slaan en jonge bijtjes in te kweken. Ze doen alles, behalve eitjes leggen. 'Werksters hebben hun seksuele identiteit opgegeven,' heet het in biologenjargon, hoewel geen werkster er een bewuste beslissing over genomen heeft. En dan leven nog darren in de kast. Zij luiëren hun korte leven lang, eten een beetje mee uit de grote ruif en lopen de werksters in de weg. Pas als er jonge koninginnen zijn komen de darren in actie. Zij vliegen met haar op, de snelsten paren met hun geliefde in de vlucht en vallen terug naar de aarde, dood. Darren die levend terugkeren bij de korf worden door de werksters opgeruimd. Dan is het gedaan met de klaplopers.